DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 16 december 2008 *

I mål C-210/06,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Szegedi Ítélőtábla (Ungern) genom beslut av den 20 april 2006, som inkom till domstolen den 5 maj 2006, i målet rörande

Cartesio Oktató és Szolgáltató bt,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, C.W. A. Timmermans (referent), A. Rosas, K. Lenaerts, A. Ó Caoimh och J.-C. Bonichot samt domarna K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Juhász, L. Bay Larsen och P. Lindh,

generaladvokat: M. Poiares Maduro,
justitiesekreterare: handläggaren B. Fülöp,

* Rättegångsspråk: ungerska.

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 juli 2007,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Cartesio Oktató és Szolgáltató bt, genom G. Zettwitz och P. Metzinger, ügyvédek,

— Ungerns regering, genom J. Fazekas och P. Szabó, båda i egenskap av ombud,

— Tjeckiens regering, genom T. Boček, i egenskap av ombud,

— Irland, genom D. O'Hagan, i egenskap av ombud, biträdd av A. Collins, SC, och N. Travers, BL,

— Nederländernas regering, genom H. Sevenster och M. de Grave, båda i egenskap av ombud,

— Polens regering, genom E. Ośniecka-Tamecka, i egenskap av ombud,

— Sloveniens regering, genom M. Remic, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom T. Harris, i egenskap av ombud, biträdd av J. Stratford, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom G. Braun och V. Kreuschitz, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 22 maj 2008 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artiklarna 43 EG, 48 EG och 234 EG.

2 Begäran har framställts i ett mål där Cartesio Oktató és Szolgáltató bt (nedan kallat Cartesio), som är ett bolag etablerat i Baja (Ungern), har väckt talan mot beslutet att inte bifalla dess ansökan om anteckning i aktiebolags- och handelsregistret (nedan kallat bolagsregistret) av att bolagets säte flyttats till Italien.

Tillämpliga nationella bestämmelser

Tillämpliga civilprocessrättsliga bestämmelser

3 I 10 § punkt 2 i lag nr III av år 1952 om civilprocess (a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. Törvény) (nedan kallad lagen om civilprocess), föreskrivs följande:

”Behörig domstol i andra instans är:

…

b) i mål som omfattas av provinsdomstolarnas (eller domstolen i Budapests) behörighet, de regionala appellationsdomstolarna.”

4 155/A § i den lagen innehåller följande bestämmelse:

”1) Domstolen får begära förhandsavgörande från Europeiska gemenskapernas domstol i enlighet med bestämmelserna i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

2) Domstolen ska genom beslut hänskjuta en begäran om förhandsavgörande till EG-domstolen och ska därvid samtidigt vilandeförklara målet. …

3) Beslutet att begära förhandsavgörande får överklagas. Beslut att ogilla ett yrkande om att förhandsavgörande ska begäras får inte överklagas.

…”

5 Enligt 233 § punkt 1 i nämnda lag gäller följande:

”Avgöranden av domstolar i första instans får överklagas, såvida annat inte föreskrivs i lag …”

6 I 233/A § i lagen om civilprocess föreskrivs följande:

”Beslut som meddelats i ett förfarande i andra instans får överklagas, om beslutet får överklagas enligt de bestämmelser som är tillämpliga på förfarandet i första instans ….”

7 249/A § i lagen om civilprocess innehåller följande bestämmelser:

”Beslut av domstol i andra instans att ogilla ett yrkande om att förhandsavgörande ska begäras (155/A §) får överklagas.”

8 270 § i den lagen har följande lydelse:

”1) Legfelsőbb Bíróság (högsta domstolen) prövar överklaganden som avser rättsfrågor, om inte annat föreskrivs i lag. De allmänna bestämmelserna om överklaganden gäller i tillämpliga delar.

2) Lagakraftvunna domar och lagakraftvunna beslut som rör saken i målet får överklagas till Legfelsőbb Bíróság avseende rättsfrågor. Parterna, intervenienter eller den som berörs av avgörandet äger rätt att överklaga. Ett överklagande ska avse den del av avgörandet som berör klaganden.

…”

9 I 271 § punkt 1 i nämnda lag stadgas följande:

”Ett överklagande till Legfelsőbb Bíróság avseende rättsfrågor får inte göras:

a) mot avgöranden som vunnit laga kraft i första instans, såvida en möjlighet att överklaga inte föreskrivs i lag,

b) om den berörda parten inte har överklagat och den domstol i andra instans som prövar motpartens överklagande har fastställt det avgörande som meddelats i första instans,

…”

10 Enligt 273 § punkt 3 i lagen om civilprocess gäller följande:

”Avgörandet får verkställas utan hinder av att det överklagats till Legfelsőbb Bíróság avseende rättsfrågor. Legfelsőbb Bíróság kan efter yrkande förordna att avgörandet tills vidare inte får verkställas om det föreligger synnerliga skäl. …”

Tillämpliga associationsrättsliga bestämmelser

11 I 1 § punkt 1 i lag nr 144 av år 1997 om bolag (a gazdasági társaságokról szóló 1997. évi CXLIV. törvény), föreskrivs följande:

”Denna lag innehåller bestämmelser om bildande, organisation och förvaltning av bolag som har sitt säte i Ungern, om rättigheter, skyldigheter och ansvar för grundarna och bolagsmännen (aktieägarna) i nämnda bolag, samt om ombildning, fusioner och fissioner... av bolag samt om upplösning av dessa.”

12 Enligt 11 § i denna lag gäller följande:

”Bolagsavtalet (stiftelseurkund, bolagsordning) ska innehålla följande uppgifter:

a) bolagets namn och uppgift om var bolaget har sitt säte

…”

13 I 1 § första stycket i lag nr 145 av år 1997 om registrering av bolag, om offentliggörande av bolagsuppgifter, och om registreringsförfarandet vid domstol (a cégnyilvántartásról,

a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló 1997. évi CXLV. Törvény) (nedan kallad lagen om registrering av bolag) föreskrivs följande:

”Med bolag avses en association som bedriver ekonomisk verksamhet... eller ett annat rättssubjekt som bedriver ekonomisk verksamhet... som, såvida inte annat bestäms i lag eller i en av regeringen utfärdad förordning, bildas genom införande i bolagsregistret med syftet att bedriva ekonomisk verksamhet i vinstsyfte...”

14 Enligt 2 § första stycket i denna lag gäller följande:

”De rättssubjekt som avses i 1 § får upptas i bolagsregistret om skyldighet eller möjlighet till sådan registrering stadgas i lagen.”

15 I 11 § i nämnda lag föreskrivs följande:

”1) Registrering av bolag i bolagsregistret ombesörjs av provinsdomstol (eller domstolen i Budapest) i dess egenskap av registerförande domstol …

2) … den domstol som är behörig att registrera ett bolag och att genomföra varje annat förfarande som berör bolaget och som föreskrivs i denna lag är den inom vars domkrets nämnda bolag har sitt säte.

…”

16 I 12 § första stycket i nämnda lag föreskrivs följande:

”De uppgifter rörande bolag som avses i förevarande lag antecknas i bolagsregistret. Registret ska för samtliga bolag innehålla följande uppgifter:

…

d) bolagets säte …”

17 Enligt 16 § första stycket i lagen om registrering av bolag gäller följande:

”Bolagets säte … är beläget på den plats där ledningen av dess verksamhet är belägen …”

18 I 29 § första stycket föreskrivs följande:

”Varje ansökan om ändring av en uppgift avseende registreringen av ett bolag ska framställas till den registerförande domstolen inom 30 dagar från det att den ändringsgrundande händelsen inträffade, såvida inte annat föreskrivs i lag.”

19 34 § första stycket i nämnda lag innehåller följande bestämmelser:

”Varje flyttning av ett bolags säte till en ort i en annan registerförande domstols domkrets ska anmälas, såsom en ändrad uppgift, till domstolen i den domkrets i vilken det tidigare sätet är beläget. Den domstolen prövar ansökningar om ändringar i registret som gjorts före flyttningen och för därefter in uppgiften om det nya sätet.”

Tillämpliga bestämmelser rörande internationell privaträtt

20 I 18 § i lagdekret nr 13 av år 1979 om internationell privaträtt (a nemzetközi magánjogról szóló 1979. évi 13. törvényerejű rendelet), föreskrivs följande:

”1) Juridiska personers rättskapacitet, deras status som personer som bedriver näringsverksamhet, de rättigheter som är förknippade med deras egenskap av juridisk person samt de rättsliga förhållandena mellan bolagsmännen bestäms med hänsyn till den lag som är tillämplig för dem.

2) En juridisk persons personalstatut är lagen i den stat i vilken den juridiska personen är registrerad.

3) Har en juridisk person registrerats enligt lagstiftningen i flera olika stater eller fordras ingen registrering... enligt den lag som är tillämplig i den stat där den juridiska personens stadgeenliga säte är beläget, är den juridiska personens personalstatut lagen i den stat i vilken dess säte är beläget.

4) Saknar en juridisk person stadgeenligt säte eller har en juridisk person säte i flera stater och saknas det krav på registrering enligt lagen i någon av staterna, ska den juridiska personens personalstatut vara lagen i den stat i vilken platsen för ledningen av dess verksamhet är belägen."

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

21 Cartesio bildades den 20 maj 2004 i form av ett "betéti társaság" (kommanditbolag) enligt ungersk rätt. Sätet förlades till Baja (Ungern). Bolaget infördes i bolagsregistret den 11 juni 2004.

22 Kommanditdelägare – den person som endast åtar sig att tillskjuta medlen – och komplementär i bolaget – den som svarar obegränsat för bolagets skulder – är två fysiska personer som är bosatta i Ungern och som är medborgare i denna medlemsstat. Bolaget bedriver verksamhet bland annat inom områdena personal- och sekreterartjänster, översättning, undervisning och utbildning.

23 Cartesio ansökte den 11 november 2005 hos Bács-Kiskun Megyei Bíróság (provinsdomstolen i Bács-Kiskun), i dess egenskap av Cégbíróság (behörig domstol för bolagsärenden) om ändring av uppgiften om dess säte i bolagsregistret, eftersom bolaget hade för avsikt att flytta sitt säte till Gallarate (Italien).

24 Ansökan avslogs i beslut av den 24 januari 2006 med motiveringen att gällande rätt i Ungern inte tillåter att ett bolag som bildats i Ungern flyttar sitt säte till utlandet och samtidigt fortsätter att ha ungersk lag som personalstatut.

25 Cartesio överklagade beslutet till Szegedi Ìtelőtábla (regional apellationsdomstol i Szeged).

26 Cartesio åberopade dom av den 13 december 2005 i mål C-411/03, SEVIC Systems (REG 2005, s. I-10805), och gjorde vid den hänskjutande domstolen gällande att, eftersom det i den ungerska lagstiftningen görs en åtskillnad mellan bolag beroende på i vilken medlemsstat som de har sitt säte, denna lagstiftning strider mot artiklarna 43 EG och 48 EG. Dessa artiklar innebär följaktligen att det enligt ungersk lag inte kan krävas att ungerska bolag förlägger sitt säte till Ungern.

27 Cartesio har även hävdat att den hänskjutande domstolen är skyldig att begära förhandsavgörande avseende denna fråga, eftersom den utgör en domstol i en medlemsstat mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel.

28 Den hänskjutande domstolen har hävdat att varken förfarandet vid de domstolar som har att föra bolagsregistret eller förfarandet vid de domstolar som prövar mål om överklagande av de förras avgöranden är kontradiktoriskt enligt ungersk rätt. Den hänskjutande domstolen anser det således vara oklart huruvida den kan anses utgöra en ”domstol” i den mening som avses i artikel 234 EG.

29 Om denna fråga besvaras jakande anser den hänskjutande domstolen det fortfarande vara oklart huruvida den med avseende på artikel 234 tredje stycket EG kan anses utgöra en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning.

30 Den har i detta avseende hävdat att dess avgöranden i mål om överklagande enligt ungersk rätt visserligen vinner laga kraft och kan verkställas, men att de likväl kan bli föremål för extraordinära rättsmedel, i form av ett överklagande avseende rättsfrågor till Legfelsőbb Bíróság.

31 Syftet med ett överklagande avseende rättsfrågor till den högsta domstolsinstansen är dock att säkerställa en enhetlig rättspraxis, varför möjligheterna att göra ett sådant överklagande är begränsade, i synnerhet genom det villkor för att ta upp grunder till sakprövning som följer av skyldigheten att åberopa felaktig rättstillämpning.

32 Den hänskjutande domstolen har därefter påpekat att det i nationell doktrin och rättspraxis har ifrågasatts huruvida bestämmelserna i 155/A § och 249/A § i lagen om civilprocess, som avser talan mot beslut att begära förhandsavgörande från domstolen, är förenliga med artikel 234 EG.

33 Den hänskjutande domstolen har i detta avseende hävdat att dessa bestämmelser skulle kunna leda till att en domstol som prövar ett överklagande hindrar en domstol som har beslutat att begära förhandsavgörande från EG-domstolen från att göra detta, trots att EG-domstolens tolkning av en gemenskapsrättslig bestämmelse krävs för att den domstol som har beslutat att begära förhandsavgörande ska kunna avgöra målet i sak.

34 Den nationella domstolen har, när det gäller saken i det mål som den har att pröva, hänvisat till domen av den 27 september 1988 i mål 81/87, Daily Mail and General Trust (REG 1988, s. 5483; svensk specialutgåva, volym 9, s. 693), och påpekat att den etableringsfrihet som föreskrivs i artiklarna 43 EG och 48 EG inte innebär någon rätt för ett bolag, som bildats i enlighet med lagstiftningen i en medlemsstat och som registrerats där, att flytta sitt huvudkontor och därmed sin huvudetablering till en annan medlemsstat och samtidigt behålla sin rättsliga status och sin ursprungliga nationalitet, trots att de behöriga myndigheterna motsätter sig detta.

35 Enligt den hänskjutande domstolen kan dock domstolens efterföljande rättspraxis ha inneburit att denna princip nyanserats.

36 Nämnda domstol har erinrat om EG-domstolens rättspraxis, enligt vilken alla åtgärder som innebär att bolagens utövande av etableringsfriheten förbjuds, hindras eller blir mindre attraktivt, utgör inskränkningar av denna frihet, varvid den hänskjutande domstolen bland annat har hänvisat till domen av den 5 oktober 2004 i mål C-442/02, CaixaBank France (REG 2004, s. I-8961), punkterna 11 och 12.

37 Den hänskjutande domstolen har dessutom påpekat att EG-domstolen i domen i det ovannämnda målet SEVIC Systems slog fast att artiklarna 43 EG och 48 EG utgör hinder för bestämmelser i en medlemsstat som innebär att en fusion, varigenom ett bolag upplöses utan likvidation och överför alla sina tillgångar och skulder till ett annat bolag, inte kan registreras i det nationella bolagsregistret om ett av bolagen har sitt säte

i en annan medlemsstat, trots att en sådan registrering är möjlig, såvida vissa villkor är uppfyllda, då de bolag som deltar i fusionen har sina säten i den förstnämnda medlemsstaten.

38 Det är dessutom en väl etablerad princip i EG-domstolens rättspraxis att de nationella rättigheterna för bolag inte får skilja sig åt, beroende på nationaliteten hos den person som ansöker om att bolaget ska upptas i bolagsregistret.

39 Den hänskjutande domstolen har slutligen anfört att rådets förordning (EEG) nr 2137/85 av den 25 juli 1985 om europeiska ekonomiska intressegrupperingar (EEIG) (EGT L 199, s. 1; svensk specialutgåva, område 17, volym 2, s. 3) och rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag (EGT L 294, s. 1) innehåller mindre stränga och mindre kostsamma bestämmelser för de former av gemenskapsföretag som inrättas genom dessa rättsakter, som medger att nämnda företag flyttar sitt säte eller sin etablering till en annan medlemsstat utan att föregående likvidation krävs.

40 Szegedi Ítélőtábla ansåg mot denna bakgrund att det krävs en tolkning av gemenskapsrätten för att lösa tvisten. Den beslutade därför att vilandeförklara målet och hänskjuta följande tolkningsfrågor till domstolen:

”1) Är en domstol i andra instans, som har att pröva ett överklagande av ett beslut avseende ett förfarande om ansökan om ändring av en uppgift [rörande ett bolag] som registretats i bolagsregistret, vilket meddelats av en domstol som har till uppgift att föra ett sådant register (cégbíróság), behörig att begära förhandsavgörande i den mening som avses i artikel 234 EG, om varken förfarandet i domstolen [i första instans] eller prövningen av överklagandet är kontradiktoriskt?

2) För det fall det anses att domstolen i andra instans är behörig enligt artikel 234 EG att begära att EG-domstolen meddelar förhandsavgörande, ska den domstolen anses vara en sistainstansdomstol som enligt nämnda artikel är skyldig att föra en fråga om tolkningen av gemenskapsrätten vidare till EG-domstolen?

3) Kan de ungerska domstolarnas behörighet att begära förhandsavgöranden, vilken följer direkt av artikel 234 EG, inskränkas genom en bestämmelse i nationell rätt, enligt vilken det är möjligt att överklaga (i den mening som avses i nationell rätt) ett beslut att begära förhandsavgörande och den nationella överinstans som prövar ett överklagande av ett sådant beslut får ändra beslutet, undanröja begäran om förhandsavgörande och förelägga den domstol som meddelade beslutet att återuppta det nationella förfarande som vilandeförklarats?

4) a) Om ett bolag, som har bildats i Ungern i enlighet med ungersk rätt och som har registrerats i det ungerska bolagsregistret, önskar flytta sitt säte till en annan medlemsstat i [Europeiska] unionen, omfattas denna fråga av gemenskapsrätten eller ska, i avsaknad av harmonisering, bestämmelserna i nationell rätt uteslutande tillämpas?

b) Kan ett ungerskt bolag ansöka om flyttning av sitt säte till en annan medlemsstat i unionen, med direkt åberopande av gemenskapsrätten (i föreliggande fall artiklarna 43 EG och 48 EG)? Om svaret på denna fråga är jakande, kan flyttningen av sätet underkastas några av ursprungsmedlemsstaten eller av värdmedlemsstaten uppställda villkor eller tillstånd?

c) Ska artiklarna 43 EG och 48 EG tolkas så, att det enligt dessa artiklar är oförenligt med gemenskapsrätten att tillämpa nationella bestämmelser eller

nationell praxis som innebär att det görs en åtskillnad mellan bolag i fråga om utövande av bolagens rättigheter, beroende på i vilken medlemsstat bolagen har sitt säte?

[d)] Ska artiklarna 43 EG och 48 EG tolkas så, att nationella bestämmelser eller nationell praxis som innebär förbud för ett bolag [i den berörda medlemsstaten] att flytta sitt säte till en annan medlemsstat i Europeiska unionen är oförenliga med gemenskapsrätten …?"

Yrkandet om återupptagande av det muntliga förfarandet

41 Irland har i skrivelse som inkom till domstolens kansli den 9 september 2008 begärt att domstolen, med tillämpning av artikel 61 i rättegångsreglerna, ska återuppta det muntliga förfarandet vad beträffar den fjärde tolkningsfrågan.

42 Irland har till stöd för sin begäran påpekat att beslutet om hänskjutande, i motsats till vad generaladvokaten funnit i sitt förslag till avgörande, inte ska förstås så, att den fjärde frågan avser flyttningen av bolagets säte – vilket i ungersk rätt definieras som platsen för huvudkontoret – och således avser bolagets faktiska säte.

43 Enligt Irland framgår det av den engelska översättningen av beslutet om hänskjutande att denna fråga rör flyttningen av det stadgeenliga sätet.

44 Irland har alltså i huvudsak gjort gällande att en av de premisser avseende de faktiska omständigheterna på vilken generaladvokaten grundade sin bedömning var felaktig.

45 Irland anser dock att om domstolen skulle välja att lägga samma premiss till grund för sin bedömning borde den återuppta det muntliga förfarandet så att berörda parter i förevarande förfarande ges en möjlighet att yttra sig på grundval av en sådan premiss.

46 Av rättspraxis framgår att domstolen på eget initiativ eller efter att ha hört generaladvokaten, eller på parternas begäran, kan återuppta det muntliga förfarandet i enlighet med artikel 61 i sina rättegångsregler, om den anser att den inte har tillräcklig kännedom om omständigheterna i målet eller om detsamma ska avgöras på grundval av ett argument som inte har kunnat avhandlas mellan parterna (se, bland annat, dom av den 26 juni 2008 i mål C-284/06, Burda, REG 2008, s. I-4571, punkt 37 och där angiven rättspraxis).

47 Domstolen konstaterar i detta avseende för det första att det, av beslutet om hänskjutande betraktat i sin helhet, framgår att den fjärde frågan inte avser en flyttning av det stadgeenliga sätet för det bolag som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, utan i stället avser en flyttning av dess faktiska säte.

48 Som påpekats i beslutet om hänskjutande framgår det således av den ungerska lagstiftningen om registrering av bolag att sätet för ett bolag vid tillämpningen av denna lagstiftning definieras som platsen där ledningen av dess verksamhet är belägen.

49 Den hänskjutande domstolen har dessutom hänfört målet till den situation som var i fråga i domen i det ovannämnda målet Daily Mail and General Trust, som enligt dess mening avser ett bolag som hade bildats enligt lagstiftningen i en medlemsstat och registrerats i denna medlemsstat, och som önskade flytta sitt huvudkontor, och därmed sin huvudetablering, till en annan medlemsstat och samtidigt behålla sin rättskapacitet och sin ursprungliga nationalitet trots att de behöriga myndigheterna motsatte sig detta. Den hänskjutande domstolen har särskilt frågat huruvida den princip som slogs fast i denna dom, och som innebär att artiklarna 43 EG och 48 EG inte ger bolagen någon rätt till en sådan flyttning av huvudkontoret med bibehållande av den rättskapacitet som bolagen getts i den stat enligt vars lagstiftning de har bildats, har nyanserats i domstolens senare rättspraxis.

50 Domstolen uppmanade för det andra uttryckligen Irland, och för övrigt även övriga inblandade i målet, att inrikta sina muntliga yttranden vid förhandlingen på det fallet att problemet vid den nationella domstolen avser flyttningen av det berörda bolagets faktiska säte, det vill säga den plats där dess ledning finns, till en annan medlemsstat.

51 Även om Irland under förhandlingen likväl valde att rikta in sig på antagandet att det i förevarande mål är fråga om en flyttning av ett bolags stadgeenliga säte, redogjorde Irland även – om än knapphändigt – för sin uppfattning i fråga om antagandet att målet vid den nationella domstolen rör flyttningen av bolagets faktiska säte, en uppfattning som Irland för övrigt har upprepat i sin begäran om återupptagande av det muntliga förfarandet.

52 Domstolen har under dessa förhållanden, efter att ha hört generaladvokaten, funnit att den förfogar över samtliga de omständigheter som fordras för att besvara de frågor som den hänskjutande domstolen ställt och att målet inte ska avgöras på grundval av ett argument som inte har avhandlats mellan parterna.

53 Det saknas därför anledning att besluta om återupptagande av det muntliga förfarandet.

Tolkningsfrågorna

Den första frågan

54 Den hänskjutande domstolen har ställt sin första fråga för att få klarhet i huruvida en sådan domstol som den hänskjutande domstolen, som ska pröva ett överklagande av ett beslut om avslag på en ansökan om ändring av uppgifterna i bolagsregistret vilket meddelats av den domstol som har till uppgift att föra detta register, ska anses utgöra en domstol som är behörig att begära ett förhandsavgörande med stöd av artikel 234 EG, oaktat den omständigheten att den registerförande domstolens beslut inte har meddelats efter ett kontradiktoriskt förfarande och att den hänskjutande domstolens prövning av överklagandet inte sker enligt ett sådant förfarande.

55 Enligt fast rättspraxis ska domstolen, vid bedömningen av huruvida det hänskjutande organet är en domstol i den mening som avses i artikel 234 EG, vilket är en rent gemenskapsrättslig fråga, beakta ett antal omständigheter, nämligen om organet är upprättat enligt lag, om det är av stadigvarande karaktär, om dess jurisdiktion är av tvingande art, om förfarandet är kontradiktoriskt, om organet tillämpar rättsregler samt om det har en oberoende ställning (se, bland annat, dom av den 27 april 2006 i mål C-96/04, Standesamt Stadt Niebüll, REG 2006, s. I-3561, punkt 12 och där angiven rättspraxis).

56 Vad beträffar frågan huruvida förfarandet vid den hänskjutande domstolen är kontradiktoriskt krävs det inte, enligt artikel 234 EG, att förfarandet vid den hänskjutande domstolen är kontradiktoriskt för att den ska kunna begära att EG-domstolen meddelar förhandsavgörande. Däremot framgår det av denna artikel att de nationella domstolarna endast är behöriga att begära att EG-domstolen ska meddela förhandsavgörande om en tvist är anhängig vid dem och om de ska fälla avgörande inom ramen för ett förfarande som är avsett att leda till ett avgörande av

rättskipningskaraktär (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 15 januari 2002 i mål C-182/00, Lutz m.fl., REG 2002, s. I-547, punkt 13 och där angiven rättspraxis).

57 När en registerförande domstol handlar i egenskap av administrativ myndighet, utan att därvid avgöra någon tvist, kan den således inte anses utöva dömande verksamhet. Detta är exempelvis fallet när den fattar beslut om en ansökan om registrering av ett bolag enligt ett förfarande som inte avser ogiltigförklaring av en rättsakt som påstås vara till men för sökanden (se, för ett liknande resonemang, bland annat domen i det ovannämnda målet Lutz, punkt 14 och där angiven rättspraxis).

58 En domstol som prövar ett överklagande av ett beslut om avslag på en sådan ansökan om registrering som meddelats av en registerförande underinstans, där överklagandet avser en ogiltigförklaring av detta beslut som påstås vara till men för sökandens rättigheter, har däremot att avgöra en tvist och utövar således dömande verksamhet.

59 I ett sådant fall ska således en domstol som avgör målet om överklagande i princip anses utgöra en domstol i den mening som avses i artikel 234 EG, som är behörig att hänskjuta en tolknings- eller giltighetsfråga till EG-domstolen (se för sådana typfall, bland annat, dom av den 15 maj 2003 i mål C-300/01, Salzmann, REG 2003, s. I-4899, domen i det ovannämnda målet SEVIC Systems, och dom av den 11 oktober 2007 i mål C-117/06, Möllendorf m.fl., REG 2007, s. I-8361).

60 Av de handlingar som inkommit till EG-domstolen framgår att det, i målet vid den nationella domstolen, är denna sistnämnda domstol som prövar mål om överklagande av ett beslut genom vilket underrätten, som har till uppgift att föra bolagsregistret, har avslagit ett bolags ansökan om att en flyttning av bolagets säte ska antecknas i bolagsregistret, vilket fordrar en ändring av en uppgift i detta register. Det framgår även att överklagandet avser ogiltigförklaring av det överklagade beslutet.

61 I målet vid den nationella domstolen har den domstolen alltså att avgöra en tvist, och den utövar dömande verksamhet, oaktat att förfarandet vid densamma inte är kontradiktoriskt.

62 Den hänskjutande domstolen ska följaktligen mot bakgrund av den rättspraxis som angetts i punkterna 55 och 56 i förevarande dom, anses utgöra en domstol i den mening som avses i artikel 234 EG.

63 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den första frågan besvaras på följande sätt. En sådan domstol som den hänskjutande domstolen, som har att pröva ett överklagande av ett beslut om avslag på en ansökan om ändring av en uppgift i bolagsregistret vilket har meddelats av den domstol som har till uppgift att föra detta register, ska anses utgöra en domstol som är behörig att begära förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, oaktat den omständigheten att den registerförande domstolens beslut inte har meddelats efter ett kontradiktoriskt förfarande och att den hänskjutande domstolens prövning av överklagandet inte sker enligt ett sådant förfarande.

Den andra frågan

64 Den hänskjutande domstolen har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida en sådan domstol som den hänskjutande domstolen, vars avgöranden avseende en sådan tvist som den som är i fråga i målet vid nämnda domstol kan överklagas, avseende rättsfrågor, till den högsta domstolsinstansen, ska anses utgöra en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning i den mening som avses i artikel 234 tredje stycket EG.

Upptagande till sakprövning

65 Europeiska gemenskapernas kommission anser att denna fråga inte kan tas upp till sakprövning, eftersom den inte är uppenbart relevant för avgörandet av tvisten i målet vid den nationella domstolen. Begäran om förhandsavgörande har redan framställts till domstolen och det är därmed ointressant huruvida det föreligger en skyldighet att föra frågan vidare till EG-domstolen.

66 Denna invändning kan inte tillmätas någon betydelse.

67 Enligt fast rättspraxis presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av gemenskapsrätten som ställs inom ramen för den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen har lämnat på eget ansvar, och vilka det inte ankommer på EG-domstolen att pröva riktigheten av, vara relevanta. En begäran från en nationell domstol kan bara avvisas av EG-domstolen då det är uppenbart att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen, eller då frågorna är hypotetiska, eller då EG-domstolen inte förfogar över de uppgifter om sakförhållandena eller de rättsliga förhållandena som är

nödvändiga för att kunna besvara frågorna på ett ändamålsenligt sätt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juni 2007 i de förenade målen C-222/05–C-225/05, van der Weerd m.fl., REG 2007, s. I-4233, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

68 Som påpekats i punkt 27 i förevarande dom har Cartesio vid den hänskjutande domstolen hävdat att den domstolen var skyldig att begära förhandsavgörande från EG-domstolen, eftersom den hänskjutande domstolen ska anses vara en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning i den mening som avses i artikel 234 tredje stycket EG.

69 Eftersom den hänskjutande domstolen har ställt sig tveksam till den grund som sålunda åberopats, har den beslutat att hänskjuta en tolkningsfråga i detta avseende till EG-domstolen.

70 Det skulle strida mot den samarbetsanda som måste råda i förhållandet mellan de nationella domstolarna och EG-domstolen, och mot kraven på processekonomi, att kräva att en nationell domstol först måste begära ett förhandsavgörande uteslutande avseende frågan huruvida den domstolen ingår bland de domstolar som avses i artikel 234 tredje stycket EG, innan den eventuellt i ett senare skede ska begära ytterligare ett förhandsavgörande avseende de frågor som avser de gemenskapsrättsliga bestämmelser som rör saken i det mål den har att avgöra.

71 Domstolen har för övrigt redan besvarat en fråga om den hänskjutande domstolens beskaffenhet med hänsyn till artikel 234 tredje stycket EG. Omständigheterna i det fallet liknade dem som är i fråga i förevarande begäran om förhandsavgörande, och domstolen ifrågasatte inte att den aktuella begäran kunde tas upp till sakprövning (dom av den 4 juni 2002 i mål C-99/00, Lyckeskog, REG 2002, s. I-4839).

72 För domstolen är det under dessa förhållanden åtminstone inte uppenbart att den begärda tolkningen av gemenskapsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen.

73 Presumtionen att en begäran om förhandsavgörande är relevant genombryts alltså inte med avseende på förevarande tolkningsfråga av den invändning som kommissionen har gjort (se, bland annat, domen i det ovannämnda målet van der Waard m.fl. punkterna 22 och 23).

74 Av detta följer att den andra tolkningsfrågan kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

75 Förevarande fråga avser således huruvida den hänskjutande domstolen ska anses utgöra en ”domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning”, i den mening som avses i artikel 234 tredje stycket EG. Av beslutet om hänskjutande framgår att denna fråga har ställts med hänsyn till den omständigheten, vilken beskrivs i punkterna 30 och 31 i förevarande dom, att möjligheterna att överklaga de avgöranden som den hänskjutande domstolen meddelar efter överklagande är begränsade. I ungersk rätt föreskrivs att dessa avgöranden kan överklagas genom extraordinära rättsmedel, det vill säga ett överklagande till Legfelsőbb Bíróság avseende rättsfrågor. Syftet med ett sådant överklagande är att säkerställa en enhetlig rättspraxis, varför möjligheterna att göra ett sådant överklagande är begränsade, i synnerhet genom det villkor för att ta upp grunder till sakprövning som följer av skyldigheten att åberopa felaktig rättstillämpning och även med hänsyn till den omständigheten, vilken också redovisats i beslutet om hänskjutande, att enligt ungersk rätt utgör ett överklagande till Legfelsőbb Bíróság avseende rättsfrågor i princip inte något hinder mot att det avgörande som meddelats i ett mål om överklagande får verkställas.

76 Domstolen har redan slagit fast att en nationell överrätts avgöranden, som kan överklagas av parterna till en högsta domstolsinstans, inte härrör från ”en domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning”, i den mening som avses i artikel 234 EG. Den omständigheten att det krävs prövningstillstånd för att den högsta domstolstolsinstansen ska ta upp sådana överklaganden till prövning medför inte att parterna inte har något rättsmedel (domen i det ovannämnda målet Lyckeskog, punkt 16).

77 Detta gäller i än högre grad i fråga om ett sådant förfarande som det enligt vilket målet vid den nationella domstolen ska avgöras. Det förfarandet innehåller inte något sådant ställningstagande på förhand till huruvida överklagandet kan tas upp till sakprövning av den högsta domstolsinstansen, utan innehåller begränsningar, särskilt i fråga om de grunder som kan åberopas vid en sådan domstol, vilka måste avse felaktig rättstillämpning.

78 Sådana begränsningar medför, lika litet som den omständigheten att ett överklagande till Legfelsőbb Bíróság avseende rättsfrågor inte innebär hinder för att den överklagade domen verkställs, att parterna i ett mål vid en domstol vars avgöranden kan bli föremål för ett sådant överklagande mister möjligheten att på ett verkningsfullt sätt överklaga det avgörande som sistnämnda domstol meddelat i en sådan tvist som den som är i fråga i förevarande mål. Dessa begränsningar och den omständigheten att ett överklagande inte innebär hinder för verkställighet innebär således inte att denna domstol ska anses utgöra en domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel.

79 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras på följande sätt. En sådan domstol som den hänskjutande domstolen – vars avgöranden i en sådan tvist som den som föreligger i målet vid densamma kan överklagas till den högsta domstolsinstansen, med avseende på rättsfrågor – kan inte anses utgöra en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i den mening som avses i artikel 234 tredje stycket EG.

Den tredje frågan

Upptagande till sakprövning

80 Irland har gjort gällande att den förevarande frågan är hypotetisk, eftersom ett svar på denna fråga saknar värde för den hänskjutande domstolen då beslutet om hänskjutande inte är föremål för något överklagande med åberopande av rättsliga argument. Frågan kan således inte tas upp till sakprövning.

81 Även kommissionen har yrkat att domstolen ska fastställa att det saknas skäl att ta ställning till denna fråga, eftersom den är hypotetisk, till följd av att beslutet om hänskjutande har vunnit laga kraft och inkommit till domstolen.

82 Dessa invändningar kan inte godtas.

83 Som påpekats i punkt 67 i förevarande dom gäller visserligen att presumtionen att en begäran om förhandsavgörande är relevant under vissa omständigheter kan genombrytas, bland annat när domstolen finner att problemställningen är hypotetisk.

84 Irland och kommissionen har hävdat att problemet huruvida de nationella bestämmelserna om överklagande av ett beslut att begära förhandsavgörande från domstolen är oförenliga med artikel 234 andra stycket EG, vilket är vad som avses med

den förevarande frågan, är hypotetiskt, eftersom beslutet om hänskjutande inte har överklagats i förevarande fall och eftersom det har vunnit laga kraft.

85 Varken detta beslut eller de handlingar som sänts över till domstolen gör det dock möjligt för domstolen att slå fast att nämnda beslut inte har överklagats, eller att det inte längre kan överklagas.

86 Med hänsyn till den fasta rättspraxis som angetts i punkt 67 i förevarande dom genombryts inte presumtionen att förevarande begäran om förhandsavgörande är relevant i en sådan situation av osäkerhet, eftersom det är den nationella domstolen som ansvarar för exaktheten i beskrivningen av den tillämpliga lagstiftningen och av de faktiska omständigheterna som hänför sig till tolkningsfrågan.

87 Av detta följer att den tredje frågan kan tas upp till sakprövning.

Prövning i sak

88 Artikel 234 EG ger de nationella domstolarna en möjlighet, och i förekommande fall en skyldighet, att föra en fråga vidare så snart dessa, antingen ex officio eller på begäran av parterna i målet, finner att saken i målet rör en fråga som avses i första stycket i artikel 234 EG. Härav följer att en nationell domstol har en mycket vittgående möjlighet att hänskjuta en fråga till EG-domstolen, om den bedömer att det i ett mål som pågår inför den uppkommit sådana frågor om tolkningen eller giltigheten av gemenskapsbestämmelser som kräver ett avgörande (dom av den 16 januari 1974 i mål 166/73, Rheinmühlen, REG 1974, s. 33, punkt 3; svensk specialutgåva, volym 2, s. 195).

89 Av domstolens rättspraxis följer även att artikel 234 EG, i fråga om en domstol mot vars avgöranden det finns rättsmedel enligt nationell lagstiftning, inte hindrar att beslut av en sådan domstol om att begära förhandsavgörande från EG-domstolen omfattas av de ordinära rättsmedel som föreskrivs i den nationella rätten. För klarhetens och rättssäkerhetens skull ska domstolen dock hålla sig till beslutet om hänskjutande, vilket ska ges verkan intill dess att detta beslut har upphävts (dom av den 12 februari 1974 i mål 146/73, Rheinmühlen-Düsseldorf, REG 1974, s. 139, punkt 3).

90 Domstolen har dessutom redan slagit fast att det system som har inrättats genom artikel 234 EG, för att säkerställa att gemenskapsrätten tolkas på ett enhetligt sätt i medlemsstaterna, innebär att det inrättas ett direkt samarbete mellan domstolen och de nationella domstolarna genom ett förfarande där parterna inte tar några initiativ (dom av den 12 februari 2008 i mål C-2/06, Kempter, REG 2008, s. I-411, punkt 41).

91 Begäran om förhandsavgörande vilar nämligen på en dialog mellan domstolar. Denna dialog kommer till stånd uteslutande genom att den nationella domstolen bedömer relevansen och behovet av att en sådan begäran hänskjuts (domen i det ovannämnda målet Kempter, punkt 42).

92 I förevarande mål framgår det av beslutet om hänskjutande att enligt ungersk rätt kan ett beslut att begära förhandsavgörande från EG-domstolen överklagas särskilt. Målet rörande huvudsaken är dock fortsatt anhängigt i alla delar vid den domstol som har beslutat att begära förhandsavgörande, och förfarandet vilandeförklaras till dess att EG-domstolen har meddelat sin dom. Den domstol till vilken underinstansens avgörande har överklagats kan, enligt ungersk rätt, ändra nämnda beslut, undanröja begäran om förhandsavgörande och förelägga domstolen i första instans att återuppta det förfarandet enligt nationell rätt som vilandeförklarats.

93 Med avseende på en domstol i en medlemsstat mot vars avgöranden det finns rättsmedel enligt nationell lagstiftning, framgår det av den rättspraxis som angetts i punkterna 88 och 89 i förevarande dom att artikel 234 EG inte hindrar att beslut av en sådan domstol att begära förhandsavgörande från EG-domstolen omfattas av de ordinära rättsmedel som föreskrivs i nationell rätt. Utgången av ett sådant överklagande får emellertid inte begränsa den behörighet som enligt artikel 234 EG tillkommer nämnda domstol att begära förhandsavgöranden från EG-domstolen, om den anser att ett mål ger upphov till frågor avseende tolkningen av gemenskapsrättsliga bestämmelser vilka kräver ett avgörande från EG-domstolen.

94 Det ska för övrigt erinras om att EG-domstolen redan har fastställt att i en situation där ett mål är anhängigt för andra gången vid en domstol i första instans, efter det att en dom som meddelats av denna instans har upphävts av en domstol i högsta instans, har nämnda domstol i första instans rätt att, med stöd av artikel 234 EG, begära att EG-domstolen meddelar förhandsavgörande, oaktat att det i nationell rätt föreskrivs en bestämmelse som binder domstolarna vid den rättsliga bedömning som gjorts av en domstol i högre instans (domen av den 12 februari 1974 i det ovannämnda målet Rheinmühlen-Düsseldorf).

95 Bestämmelser i nationell rätt om rätten att överklaga ett beslut om att begära förhandsavgörande, vilka kännetecknas av att målet vid den hänskjutande domstolen i alla delar förblir anhängigt vid den domstolen och av att det endast är beslutet att begära förhandsavgörande som får överklagas i begränsad utsträckning, innebär emellertid att den oberoende behörighet som en domstol i första instans ges enligt artikel 234 EG sätts i fråga, om den domstol som prövar överklagandet, genom att ändra beslutet att begära förhandsavgörande, genom att undanröja det och genom att förelägga den domstol som fattat detta beslut att återuppta det vilandeförklarade förfarandet, kan hindra den hänskjutande domstolen att använda sig av den möjlighet att vända sig till EG-domstolen som den ges enligt EG-fördraget.

96 Enligt artikel 234 EG är det nämligen endast den domstol som har beslutat att begära förhandsavgörande som är ansvarig för bedömningen av huruvida begäran om förhandsavgörande är relevant och nödvändig, med förbehåll för den begränsade prövning som domstolen företar i enlighet med den rättspraxis som angetts i punkt 67 i förevarande dom. Det ankommer således på denna domstol att beakta följderna av ett

avgörande som meddelas efter ett överklagande av beslutet att begära förhandsavgörande och, i synnerhet, att avgöra om dess begäran om förhandsavgörande ska vidhållas, om den ska ändras eller om den ska återkallas.

97 I ett fall som det i målet vid den nationella domstolen ska EG-domstolen, även här i klarhetens och rättssäkerhetens intresse, hålla sig till beslutet att begära förhandsavgörande, vilket måste ges verkan så länge det inte har upphävts eller ändrats av den domstol som har fattat beslutet, eftersom det endast är denna sistnämnda domstol som kan besluta om ett upphävande eller en ändring.

98 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den tredje frågan besvaras på följande sätt. För det fall det finns bestämmelser i nationell rätt om rätten att överklaga ett beslut om att begära förhandsavgörande, vilka kännetecknas av att målet vid den hänskjutande domstolen i alla delar förblir anhängigt vid den domstolen och av att det endast är beslutet att begära förhandsavgörande som får överklagas i begränsad utsträckning, ska artikel 234 andra stycket EG tolkas så, att den behörighet att besluta om att begära förhandsavgörande från EG domstolen som den fördragsbestämmelsen ger samtliga nationella domstolar inte sätts i fråga av tillämpningen av sådana bestämmelser, vilka ger den domstol som prövar ett överklagande rätt att undanröja begäran om förhandsavgörande och förelägga den domstol som meddelat beslutet härom att återuppta det förfarande enligt nationell rätt som vilandeförklarats.

Den fjärde frågan

99 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fjärde fråga för att få klarhet i huruvida artiklarna 43 EG och 48 EG ska tolkas så, att de utgör hinder för lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken ett bolag som bildats enligt den nationella rätten i den

medlemsstaten hindras från att flytta sitt säte till en annan medlemsstat och samtidigt behålla sin status av bolag enligt den nationella rätten i den medlemsstat enligt vars lagstiftning det har bildats.

100 Det framgår av beslutet om hänskjutande att Cartesio, som är ett bolag som bildats enligt ungersk lagstiftning och som vid sitt bildande förlade sitt säte till Ungern, har flyttat sitt säte till Italien samtidigt som det önskar behålla statusen av bolag enligt ungersk rätt.

101 Enligt lagen om registrering av bolag är sätet för ett enligt ungersk rätt bildat bolag beläget på den plats från vilken ledningen av dess verksamhet sker.

102 Den hänskjutande domstolen har förklarat att Cartesios ansökan om anteckning i bolagsregistret om ändring av dess säte avslogs av den registerförande domstolen, med motiveringen att ungersk rätt inte tillåter att ett bolag som bildats i Ungern flyttar sitt säte, sådant det definieras i nämnda lag, till utlandet och samtidigt fortsätter att vara underkastad ungersk lag som personalstatut.

103 En sådan flyttning skulle fordra att bolaget först upphör att existera och sedan bildas på nytt i enlighet med gällande rätt i det land där det önskar etablera sitt nya säte.

104 Domstolen erinrade i detta avseende i punkt 19 i domen i det ovannämnda målet Daily Mail and General Trust om att ett bolag som bildats enligt en nationell rättsordning endast existerar i kraft av de olika nationella lagstiftningarna som reglerar bildandet av dem och deras funktion.

105 I punkt 20 i samma dom konstaterade domstolen att medlemsstaternas lagstiftningar skiljer sig åt väsentligt både vad gäller kravet på anknytning till det nationella territoriet vid bildandet av bolaget och vad gäller möjligheten för ett bolag som har bildats i överensstämmelse med en sådan lagstiftning att senare ändra denna anknytning. Vissa lagstiftningar kräver inte bara att det stadgeenliga sätet utan även att det verkliga sätet, det vill säga bolagets huvudkontor, ska vara beläget inom de berörda medlemsstaternas territorium och att flyttningen av huvudkontoret från det territoriet förutsätter upplösning av bolaget med alla de följder som en sådan upplösning medför, bolagsrättsligt. Andra lagstiftningar ger bolag rätt att flytta sitt huvudkontor till utlandet, men några föreskriver vissa restriktioner för denna rättighet, och de rättsliga konsekvenserna av flyttningen varierar från en medlemsstat till en annan.

106 Domstolen påpekade dessutom i punkt 21 i samma dom att skillnaderna i de nationella lagstiftningarna beaktats i EEG-fördraget. Genom att i artikel 58 i detta fördrag (sedermera artikel 58 i EG-fördraget, nu artikel 48 EG) definiera de bolag för vilka etableringsrätten gäller, har EEG-fördraget jämställt bolagets säte, huvudkontor och huvudsakliga verksamhet som anknytningsfaktor.

107 I dom av den 5 november 2002 i mål C-208/00, Überseering (REG 2002, s. I-9919), punkt 70, bekräftade domstolen samtliga dessa skäl och drog av dem den slutsatsen, att rätten för ett bolag som bildats i överensstämmelse med en medlemsstats lagstiftning att flytta sitt stadgeenliga eller sitt faktiska säte till en annan medlemsstat, utan att därvid förlora den ställning som juridisk person som det har enligt rättsordningen i den medlemsstat där det bildats, och i förekommande fall villkoren för denna förflyttning, har reglerats i den nationella lagstiftning enligt vilken nämnda bolag hade bildats. Domstolen slog därför fast att en medlemsstat har rätt att föreskriva begränsningar

i rätten, för ett bolag som bildats enligt medlemsstatens rättsordning, att flytta sitt faktiska säte från landet, såvida det önskar bibehålla den rättskapacitet som det åtnjuter enligt den medlemsstatens rättsordning.

108 Domstolen har även kommit fram till denna slutsats på grundval av lydelsen i artikel 58 i EEG-fördraget. Genom att i denna artikel definiera vilka bolag som kan omfattas av etableringsrätten betraktas nämligen i EEG-fördraget de skillnader som föreligger mellan de nationella lagstiftningarna, såväl vad gäller den anknytning som krävs för bolag som omfattas av denna lagstiftning som vad gäller möjligheten och, i förekommande fall, de närmare bestämmelserna för att flytta det stadgeenliga eller det faktiska sätet för ett bolag som bildats enligt en medlemsstats nationella rätt från en medlemsstat till en annan, som ett problem som inte har lösts genom reglerna om etableringsrätt, utan som ska lösas genom lagstiftning eller konventioner, vilka ännu inte har kommit till stånd (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Daily Mail and General Trust, punkterna 21–23, och Überseering, punkt 69).

109 Följaktligen gäller enligt artikel 48 EG att, i avsaknad av en enhetlig definition i gemenskapsrätten av de bolag som kan omfattas av etableringsrätten i kraft av en enda anknytningsfaktor, som avgör vilken nationell rättsordning som ska tillämpas på ett bolag, frågan huruvida artikel 43 EG är tillämplig på ett bolag som åberopar den grundläggande friheten i denna artikel, vilken för övrigt aktualiseras även för fysiska personer som är medborgare i en medlemsstat när det gäller frågan huruvida dessa i denna egenskap kan omfattas av nämnda frihet, utgör en prejudicialfråga som på gemenskapsrättens nuvarande stadium endast kan lösas i tillämplig nationell rätt. Det är alltså endast när det har bekräftats att detta bolag faktiskt omfattas av etableringsfriheten, med hänsyn till de villkor som anges i artikel 48 EG, som frågan huruvida den friheten för nämnda bolag har inskränkts i den mening som avses i artikel 43 EG uppkommer.

110 En medlemsstat har alltså befogenhet att definiera såväl den anknytning som krävs för att ett bolag ska anses ha bildats enligt dess nationella rätt och för att det i denna egenskap ska kunna omfattas av etableringsrätten, som den anknytning som krävs för bibehållande av denna status i ett senare skede. Denna befogenhet omfattar möjligheten för denna medlemsstat att inte låta ett bolag som omfattas av dess

nationella rätt behålla denna status när det avser att förlägga bolaget till en annan medlemsstat genom att flytta sätet till den senare statens territorium, och därigenom avbryta den anknytning som föreskrivs i den nationella rätten i den medlemsstat där bolaget bildats.

111 Ett sådant fall av flyttning av sätet för ett bolag som bildats enligt rätten i en medlemsstat till en annan medlemsstat, utan att bolaget byter den rättsordning som det omfattas av, ska skiljas från det fall som avser flyttning av ett bolag som omfattas av en medlemsstat till en annan medlemsstat med ändring av den tillämpliga nationella rätten. Bolaget ombildas då till en bolagsform som omfattas av den nationella rätten i den medlemsstat till vilken bolaget flyttas.

112 I sistnämnda fall kan nämligen den befogenhet som angetts i punkt 110 i förevarande dom, vilken inte medför att den nationella lagstiftningen om bildande och upplösning av bolag är undantagen från EG-fördragets regler om etableringsfrihet, alls inte rättfärdiga att den medlemsstat, i vilken bolaget bildats, genom att tvinga bolaget till upplösning och likvidation, hindrar detta från att ombildas till ett bolag enligt den nationella rätten i den andra medlemsstaten, i den mån den rätten medger detta.

113 Ett sådant hinder för bolaget, att utan föregående upplösning och likvidation faktiskt ombildas till ett bolag enligt den nationella rätten i den medlemsstat till vilken bolaget önskar flytta, utgör en inskränkning av det berörda bolagets etableringsfrihet vilken är otillåten enligt artikel 43 EG, såvida inskränkningen inte kan rättfärdigas av tvingande hänsyn till allmänintresset (se, för ett liknande resonemang, bland annat domen i det ovannämnda målet CaixaBank France, punkterna 11 och 17).

114 Domstolen konstaterar dessutom att efter det att domarna i de ovannämnda målen Daily Mail and General Trust och Überseering meddelades, har det arbete med lagstiftning och konventioner på det associationsrättsliga området som avses i artikel 44.2 g EG respektive artikel 293 EG ännu inte rört de skillnader mellan de nationella lagstiftningarna som påvisades i dessa domar, och nämnda skillnader kvarstår således alltjämt.

115 Kommissionen har emellertid hävdat att den avsaknad av gemenskapslagstiftning på området som domstolen konstaterade i punkt 23 i domen i det ovannämnda målet Daily Mail and General Trust har avhjälpts genom gemenskapsregler angående flyttning av sätet till en annan medlemsstat, vilka återfinns i sådana förordningar som rådets förordningar nr 2137/85 och nr 2157/2001 om EEIG respektive SE-bolag, samt i rådets förordning (EG) nr 1435/2003 av den 22 juli 2003 om stadga för europeiska kooperativa föreningar (SCE-föreningar) (EUT L 207, s. 1), samt i den ungerska lagstiftning som antagits till följd av dessa förordningar.

116 Kommissionen anser att dessa regler kan eller bör tillämpas i relevanta delar på gränsöverskridande flyttningar av det faktiska sätet för bolag som bildats enligt den nationella rätten i en medlemsstat.

117 Domstolen konstaterar i detta avseende att även om det i dessa, på grundval av artikel 308 EG antagna, förordningar faktiskt föreskrivs bestämmelser som gör det möjligt för de nya rättsliga enheter som införs genom förordningarna att flytta sitt stadgeenliga säte, och alltså även det faktiska sätet (båda dessa ska de facto vara belägna i en och samma medlemsstat) till en annan medlemsstat, utan att detta medför att den ursprungliga juridiska personen upplöses eller att en ny juridisk person bildas, leder en sådan flyttning ändock oundvikligen till en ändring beträffande den nationella rätt som ska vara tillämplig på den enhet som företar flyttningen.

118 Detta framgår, exempelvis i fråga om SE-bolag, av artiklarna 7–9.1 c ii, i förordning nr 2157/2001.

119 I målet vid den nationella domstolen önskar Cartesio dock endast flytta sitt faktiska säte från Ungern till Italien, samtidigt som det behåller sin status som bolag enligt ungersk rätt, det vill säga utan ändringar vad beträffar tillämplig nationell rätt.

120 Tillämpningen i relevanta delar av den gemenskapslagstiftning som kommissionen har hänvisat till kan följaktligen i vilket fall som helst inte utmynna i det förväntade resultatet, i en sådan situation som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, även om det antas att den aktuella gemenskapslagstiftningen ska tillämpas vid en gränsöverskridande flyttning av sätet för ett bolag som omfattas av en medlemsstats nationella rätt.

121 Vad därefter gäller inverkan av domen i det ovannämnda målet SEVIC Systems på den princip som slagits fast i domarna i de ovannämnda målen Daily Mail and General Trust och Überseering, konstaterar domstolen att dessa domar inte behandlar samma problem, varför det inte kan hävdas att den första domen har preciserat räckvidden av de två senare domarna.

122 Det mål som gav upphov till domen i det ovannämnda målet SEVIC Systems rörde nämligen erkännandet i den medlemsstat där ett bolag hade bildats av en etablering genom en gränsöverskridande fusion som detta bolag genomfört i en annan medlemsstat, vilket är en situation som skiljer sig i grunden från den situation som var fråga om i det ovannämnda målet Daily Mail and General Trust. Den situation som det var i fråga i det ovannämnda målet SEVIC Systems liknar således de situationer som

varit föremål för domstolens domar i andra mål (se dom av den 9 mars 1999 i mål C-212/97, Centros, REG 1999, s. I-1459, domen i det ovannämnda målet Überseering, samt dom av den 30 september 2003 i mål C-167/01, Inspire Art, REG 2003, s. I-10155).

123 I sådana situationer är den prejudicialfråga som uppkommer inte den som avses i punkt 109 i förevarande dom, nämligen huruvida det berörda bolagets nationalitet motsvaras av den medlemsstat enligt vilkens lagstiftning bolaget har bildats, utan snarare frågan huruvida detta bolag, beträffande vilket det är utrett att det utgör ett bolag enlig den nationella rätten i en medlemsstat, vid utövandet av sin etableringsrätt i en annan medlemsstat varit föremål för en inskränkning av denna rätt eller inte.

124 Med hänsyn till vad som anförts ovan ska den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artiklarna 42 EG och 48 EG ska, på gemenskapsrättens nuvarande stadium, tolkas så, att de inte utgör hinder för lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken ett bolag som bildats enligt den nationella rätten i den medlemsstaten hindras från att flytta sitt säte till en annan medlemsstat och samtidigt behålla sin status av bolag enligt den nationella rätten i den medlemsstat enligt vars lagstiftning det har bildats.

Rättegångskostnader

125 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) **En sådan domstol som den hänskjutande domstolen, som har att pröva ett överklagande av ett beslut om avslag på en ansökan om ändring av en uppgift i bolagsregistret vilket har meddelats av den domstol som har till uppgift att föra detta register, ska anses utgöra en domstol som är behörig att begära förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, oaktat den omständigheten att den registerförande domstolens beslut inte har meddelats efter ett kontradiktoriskt förfarande och att den hänskjutande domstolens prövning av överklagandet inte sker enligt ett sådant förfarande.**

2) **En sådan domstol som den hänskjutande domstolen – vars avgöranden i en sådan tvist som den som föreligger i målet vid densamma kan överklagas, med avseende på rättsfrågor, till den högsta domstolsinstansen – kan inte anses utgöra en domstol mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, i den mening som avses i artikel 234 tredje stycket EG.**

3) **För det fall det finns bestämmelser i nationell rätt om rätten att överklaga ett beslut om att begära förhandsavgörande, vilka kännetecknas av att målet vid den hänskjutande domstolen i alla delar förblir anhängigt vid den domstolen och av att det endast är beslutet att begära förhandsavgörande som får överklagas i begränsad utsträckning, ska artikel 234 andra stycket EG tolkas så, att den behörighet att besluta om att begära förhandsavgörande från EG-domstolen som den fördragsbestämmelsen ger samtliga nationella domstolar inte sätts i fråga av tillämpningen av sådana bestämmelser, vilka ger den domstol som prövar ett överklagande rätt att undanröja begäran om förhandsavgörande och förelägga den domstol som meddelat beslutet härom att återuppta det förfarande enligt nationell rätt som vilandeförklarats.**

4) Artiklarna 42 EG och 48 EG ska, på gemenskapsrättens nuvarande stadium, tolkas så, att de inte utgör hinder för lagstiftning i en medlemsstat enligt vilken ett bolag som bildats enligt den nationella rätten i den medlemsstaten hindras från att flytta sitt säte till en annan medlemsstat och samtidigt behålla sin status av bolag enligt den nationella rätten i den medlemsstat enligt vars lagstiftning det har bildats.

Underskrifter